

KAJAANIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAI- SEN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2020

Kajaanin kaupunki

Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu

1.9.2015

Sisällysluettelo

KAJAANIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISEN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2016-2020	1
YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN.....	3
KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISELLE KUULUVAN VALVONNAN SUUNNITTELU.....	3
YMPÄRISTÖOLOJEN JA ARVIO YMPÄRISTÖN PILAANTUMISEN RISKEISTÄ.....	3
VALVONTAOHJELMAN LAATIMINEN.....	4
Ympäristöriskien arviointi ohjelmaa laadittaessa	4
YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN NOJALLA LUPAVELVOLLISET JA REKISTERÖITÄVÄT TOIMINNOT.....	5
Lupa- ja rekisteröintikohteiden tarkastukset	6
ONNETTOMUUS, HAITTA- JA RIKKOMUSTILANTEISIIN LIITTYVÄT TARKASTUKSET .	6
MUU YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAINEN VALVONTA.....	6
MUUN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAINEN VALVONTA	7
TIETOJÄRJESTELMÄT	8
VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT	8
VALVONNAN VOIMAVARAT	8
VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ.....	9
VALVONTASUUNNITELMAN JA –OHJELMAN TARKISTAMINEN.....	9

YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN

Ympäristönsuojelulain 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä lain ja sen nojalla annettujen säännösten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristönluvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin.

KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISELLE KUULUVAN VALVONNAN SUUNNITTELU

Säännöllistä valvontaa varten kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava ympäristönsuojelulain (YSL 572/2014) 168 §:n mukaan alueelleen valvontasuunnitelma. Ympäristönsuojeluasetuksen 28 §:n mukaan valvontasuunnitelmassa on oltava yleisluonteinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä ja ympäristöriskien arvioinnin perusteista ja huomioimisesta ohjelmaa laadittaessa, luvanvaraisista ja rekisteröitävistä toiminnoista sekä käytettävissä olevista voimavaroista henkilötyövuosina. Lisäksi valvontasuunnitelmassa tulee kuvata valvonnan järjestäminen ja viranomaisten yhteistyö valvonnassa. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

Luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta on laadittava valvontaohjelma. Valvontaohjelmassa on oltava suunnitelma ohjelmakaudella toteutettavista erityyppisten luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista, tiedot muista säännöllisen valvonnan toimenpiteistä sekä kuvaus edellisen valvontaohjelman tavoitteiden toteutumisesta (YSA 30 §). Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä YSL 205 §:n mukaan maksun laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta. Maksusta määrätään kunnan hyväksymässä taksassa.

YMPÄRISTÖOLOT JA ARVIO YMPÄRISTÖN PILAANTUMISEN RISKEISTÄ

Asukkaita Kajaanissa on noin 37800. Kajaanin kaupungin kokonaispinta-ala on 2264 km², josta vesistöjen osuus on 428 km² eli noin 19 %. Rantaviivaa on noin 380 km. Kajaanissa on viisi vedenhankintaa varten tärkeäksi luokiteltua I- ja II-luokan pohjavesialuetta. Vedenhankinnan kannalta merkittävin alue on Matinmäestä Mustikkamäen kautta Nuasjärven Heterantaan kulkeva harjujakso, jonka alueella sijaitsevat Matinmäen, Hannusrannan, Salmijärven, Mustikkamäen sekä Heterannan vedenottamot. Koutaniemen pohjavesialueella sijaitsee kaksi vedenottamo ja entisen Vuolijoen alueella yksi varavedenottamo Kuusirannan pohjavesialueella. Pohjavesialueiden kokonaispinta-ala on 27,73 km², mikä

on noin 1,5 % koko Kajaanin pinta-alasta. Kajaanissa käytettävä talousvesi on lähes sataprosenttisesti pohjavettä, joten pilaantumisen riski tulee saada mahdollisimman pieneksi em. pohjavedenmuodostumisalueilla.

Merkittävimmät ympäristön pilaantumisen riskit Kajaanissa liittyvät maaperän, pinta- ja pohjavesien tai pilaantumiseen ja muulle luonnolle aiheutuvaan haittaan, terveyshaitan aiheutumiseen tai ympäristön yleisen viihtyisyyden ja virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymiseen asutuksen läheisyydessä.

Maaperän tai pohja- ja pintavesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavia kunnan ympäristön-suojeluviranomaisen valvottavia toimintoja Kajaanissa ovat polttonesteiden varastointi energiantuotantolaitoksella ja jakeluasemilla sekä jätteiden käsittelyyn liittyvät toiminnot. Vaarallisten kemikaalien varastointia liittyy jossakin määrin myös muihin toimintoihin, kuten päällysteiden valmistamiseen, murskaus- ja louhintatoimintaan ja autopurkamoihin. Kaupungin alueella on useita vanhoja, käytöstä poistettuja kaatopaikkoja, joiden valvontaan liittyy sekä riskikartoituksia että vaikutusten seuranta.

VALVONTAOHJELMAN LAATIMINEN

Valvontaohjelma sisältää laitospohjaisen suunnitelman vuosittain tehtävistä luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista. Määräaikaistarkastusten tiheys on määritetty ympäristöriskien arvioinnin perusteella eikä määrityksessä ole käytetty otantamenettelyä. Valvontasuunnitelmassa esitetään toimialakohtainen yhteenveto, laitospohjainen ohjelma ei ole julkinen asiakirja. Valvontaohjelma sisältää laitospohjaisen riskinarvioon perustuvan suunnitelman vuosittain tehtävistä tarkastuksista sekä tiedot vuosiraporttien toimittamisesta. Ohjelmaa pidetään lupien osalta ajan tasalla vuosittain ja siihen kirjataan mahdolliset valvontaluokkien muutokset.

Ympäristöriskien arviointi ohjelmaa laadittaessa

Valvontaohjelmaa laadittaessa kaikki toimialat on sijoitettu valvontaluokkiin niille ominaisten riskien perusteella. Ympäristöriskit on arvioitu toimintaan liittyvien, pohja- ja pintavesiin, maaperään tai ilmaan kohdistuvien riskien perusteella. Ympäristön pilaantumisen riskitekijöinä otettiin huomioon melu ja värinä, päästöt ilmaan, päästöt maaperään sekä pinta- ja pohjavesiin, toiminnasta syntyvien jätteiden ja jätevesien määrä ja laatu. Riskiä arvioitaessa otetaan huomioon toimintaan liittyvien päästöjen todennäköisyys ja päästöistä aiheutuvan pilaantumisen laajuus ja merkittävyys.

Erillisessä valvontaohjelmassa oleva lopullinen laitoksen valvontatiheys voi poiketa toimialakohtaisesta luokituksesta. Riskialttiimmille laitoksille kohdistetaan enemmän valvontatoimia kuin muille toiminnoille. Arvioinnissa huomioidaan myös jo olemassa olevissa ympäristöluvuissa vaadituista vuosiraporteista viranomaisen saama tieto toiminnasta ja mm. jätteistä ja niiden määrästä. Myös toiminnassa aiemmin ilmenneet häiriö- ja poikkeustilanteet ja epäkohdat on otettu huomioon valvontatarvetta arvioitaessa.

Valvottavat kohteet on luokiteltu toimialakohtaisesti kolmeen valvontaluokkaan, joiden tarkastusväli on esitetty seuraavassa taulukossa:

valvonta-luokka	riskin todennäköisyys, laajuus ja vaikutusten laatu	tarkastusväli vuosissa
I	sijainti pohjavesialueella, vesistön tai asutuksen läheisyydessä tai toiminta laajamittaista ja päästöt voivat olla suuria ja aiheuttaa laajaa ympäristön pilaantumista ja merkittävää terveys- ja viihtyvyyshaittaa	1
II	sijainti vesistön tai asutuksen läheisyydessä, päästöt voivat aiheuttaa paikallista ympäristön pilaantumista tai vähentää viihtyvyyttä	2-3
III	sijainti etäällä pohjavesialueista, vesistöistä ja asutuksesta, toiminta pienimittakaavaista, mahdolliset päästöt pienehköjä ja niiden vaikutukset lyhytaikaisia	4-5

YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN NOJALLA LUPAVELVOLLISET JA REKISTERÖITÄVÄT TOIMINNOT

Kajaanin ympäristönsuojeluviranomaisen valvottavia toimintoja on yhteensä 75, joista on ympäristöluvan varaisia kohteita 58 ja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröityjä toimintoja on 17.

Taulukko 2. Luvanvaraisten ja rekisteröityjen kohteiden lukumäärä, valvontaluokat ja valvontaväli

Ympäristölupalaitokset	lkm	valvontaluokka	valvontaväli
Energiantuotantolaitokset	1	III	4-5
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	15	III	4-5
Tekstiilien laitospäinen käsittely (pesula)	1	III	4-5
Ampumaradat	4	III	4-5
Kivenlouhimo tai murskaamo	6	I-II	1-3
Mineraalituotteiden valmistus (betoniasema)	2	III	4-5
Elintarvikkeiden valmistus (perunankuorimo)	1	III	4-5
Eläinsuojat	9	III	4-5

Liikenne (moottoriurheilurata)	5	III	4-5
Jätteiden ammattimainen käsittely (maankaatopaikka, pilaantumattoman betoni-, tiili- tai muun jätteen käsittely, autopurkamo)	9	I	1
Krematorio tai lemmikkieläinten polttolaitos	2	II-III	2-5
Muut	3	III	4-5
Rekisteröidyt toiminnot			
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	10	III	4-5
Asfalttiasemat	2	I-II	1-3
Energiantuotantolaitokset	4	III	4-5
Orgaanisia liuottimia käyttävät laitokset	1	III	4-5
Yhteensä	75		

Lupa- ja rekisteröintikohteiden tarkastukset

Kohteisiin, joilla on ympäristölupa tai jotka on rekisteröity ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, tehdään valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset. Lisäksi kohteella tehdään tarkastus, jos toiminnasta tulee valituksia tai yleisöilmoituksia.

Tarkastuksista sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen ja niistä tehdään tarkastusmuistio, joka lähetetään toiminnanharjoittajalle ja muille tarkastuksessa mukana olleille. Määräaikaistarkastuksissa käydään läpi myös toiminnanharjoittajan tekemät vuosiyhteenvetotiedot ja muut toimintaan liittyvät seurantatiedot.

ONNETTOMUUS, HAITTA- JA RIKKOMUSTILANTEISIIN LIITTYVÄT TARKASTUKSET

Valvontaohjelmaan sisältyvien määräaikaistarkastusten lisäksi valvontaviranomaisen on varauduttava toiminnan tarkastuksiin sellaisissa tilanteissa, joissa onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi toiminnasta saattaa aiheutua terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista (YSL 169 §). Tällaisissa tilanteissa tarkastus tai asian muu selvittäminen tehdään tapauskohtaisesti. Tarvittaessa otetaan yhteys muihin viranomaisiin, mikäli asia vaatii välittömiin torjunta- tai puhdistustoimenpiteisiin ryhtymistä.

MUU YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN MUKAINEN VALVONTA

Ympäristönsuojelulain mukaista valvontaa edellyttävät myös lyhytaikaiset, ilmoituksenvaraiset toiminnot ja haitan kärsijän ilmoituksesta vireille tulevat asiat.

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Päätökset ilmoituksista tehdään viranhaltijapäätöksinä. Ilmoituksiin liittyen tehdään tarvittaessa tarkastuskäyntejä ja melumittauksia.

Koeluontoisesta toiminnasta (YSL 119 §), poikkeuksellisista tilanteista (YSL 120 §) ja poikkeuksellisista tilanteista (YSL 120 §) on ilmoitettava valvontaviranomaiselle, ja näihin tilanteisiin liittyä yleensä tarkastuskäynnit.

Nitraattiasetuksen (VnA 1250/2014) valvontaan liittyy asetuksen mukaisten, lannan ja orgaanisten lannoitteiden aumavarastoinnista tehtyjen ilmoitusten tarkastaminen, käsittely sekä tarvittaessa tarkastuskäynti. Nitraattiasetuksen valvontaan liittyy myös lantaloihin ja lannanlevitykseen liittyvien säännösten noudattaminen. Valvontakäyntejä on tehty lähinnä yleisöilmoitusten perusteella.

Jätevesiasetuksen valvontaa (VnA 209/2011) tehdään rakennusvalvontaan tulevien lupahakemuksiin liittyvien jätevesikäsitelystä suunnitelmien käsittelyn yhteydessä sekä vesihuoltolain mukaisten vapaushakemusten käsittelyn yhteydessä.

Maaperän pilaantumiseen liittyvää valvontaluonteista työtä tehdään kohteiden kartoituksessa, pilaantuneiden kohteiden historian selvittämisessä ja kunnostuksessa.

MUUN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAINEN VALVONTA

Haitan kärsijän ilmoituksista vireille tulevat valvonta-asiat liittyvät yleensä jätelain (JäteL 646/2011) säännösten valvontaan. Maastotarkastuksia vaativat yleisöilmoitukset ja valitukset liittyvät pääsääntöisesti huonosti hoidettuun kiinteistön jätehuoltoon, roskaamiseen tai kompostointiin.

Jätelain 124 §:n mukaisia tarkastuksia muihin kuin ympäristöluvanvaraisiin ja rekisteröityihin laitoksiin ja toimintoihin, joissa syntyy vaarallista jätettä, tehdään olemassa olevien resurssien puitteissa.

Yleisöilmoituksia ja valituksia tehdään myös jätevesien johtamisesta aiheutuvista haitoista. Asioiden selvittäminen vaatii yleensä useita valvontakäyntejä paikalla. Vesilain mukainen valvonta liittyy kuivatusvesien johtamiseen, ojituksiin ja vesistöjen tilaan liittyviin asioihin, joissa tehdään yhteistyötä ELY-keskuksen kanssa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii yhtenä vesihuoltolain (119/2001) valvontaviranomaisena, joka käsittelee lain 11 §:n mukaiset vapautushakemukset vesijohtoon ja viemäriverkostoon liittymisestä.

Maastoliikennelain (MaastoliikenneL 1710/1995) ja sen nojalla annettujen määräysten valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle maastossa järjestettävien kilpailujen ja harjoitusten lupakäsittelyn ja valvonnan osalta. Samoin vesiliikennelain (VesiliikenneL 464/1996) mukaisten moottorikäyttöisellä vesikulkuneuvolla pidettävien kilpailujen tai harjoitusten toistuvan järjestämisen tarvitsema lupa ja sen valvonta kuuluu kunnan ympä-

ristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan. Kajaanissa myös ulkoilulain (606/1973) mukainen valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Kemikaalilain (599/2013) mukaista valvontaa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee ympäristönsuojelulain nojalla tehtävän valvonnan yhteydessä kemikaalien käyttö- ja varastointipaikoissa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu merenkulun ympäristönsuojelulain 1672/2009 mukaan huvivenesatamien jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen sekä huvivenesatamien jätehuollon ja huviveneistä peräisin olevien jätteiden valvonta.

TIETOJÄRJESTELMÄT

Kunnan toimivaltaan kuuluvat ympäristölupahakemukset ja rekisteröinti-ilmoitukset kirjataan kaupungin asiahallintaohjelmaan, johon tallennetaan sähköisinä kaikki asian eri käsittelyvaiheisiin liittyvät asiakirjat.

Valvonnassa hyödynnetään valtion ympäristöhallinnon ympäristö- ja paikkatietopalvelua OIVAA, johon sisältyy ympäristötiedon hallintajärjestelmä HERTTA, valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä VAHTI sekä maaperän tietojärjestelmä MATTI. Kunnan tulee merkitä VAHTI-tietojärjestelmään myöntämänsä ympäristöluvut, rekisteröinti- ja meluilmoitukset sekä jätehuoltoon liittyvät ilmoitukset. Ympäristönsuojelulain (223 §) mukaan tietojärjestelmään on tallennettava ympäristöluvanvaraisen tai rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot ja muut vastaavat tiedot, jotka toiminnanharjoittaja on velvollinen toimittamaan valvontaviranomaiselle.

VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT

Valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen tai rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta peritään Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukainen maksu. Maksu voidaan periä myös ympäristönsuojelulain 175 tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi tai 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta.

VALVONNAN VOIMAVARAT

Kajaanin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien hoitoon on käytettävissä kaksi henkilötyövuotta. Suurimman osan työajasta vie maa-aineslupahakemusten, ympäristölupahakemusten ja vesihuoltolain mukaisten hakemusten käsittely ja lausuntojen antaminen Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa vireillä olevista hakemuksista, meluilmoitusten käsittely sekä yleisöilmoituksilla vireille tulevat valvonta-asiat. Valvontaohjelman mukaisiin määräaikaistarkastuksiin on käytettävissä 0,2 henkilötyövuotta.

VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa käsiteltävien ympäristölupien ja rekisteröitävien kohteiden valvonnassa toimivalta on kunnalla. Yhteistyötä valvonnassa tehdään rakennusvalvonnan, kaavoituksen, kunnallistekniikan, maaseutuviranomaisen ja muiden kaupungin hallintokuntien kanssa. Ulkopuolisista viranomaisista yhteistyötä luvanvaraisten ja rekisteröityjen kohteiden valvonnassa tehdään Kainuun ELY-keskuksen, Kainuun Pelastuslaitoksen ja Kainuun sote/ympäristöterveyshuollon kanssa. Kainuun ELY-keskuksen kanssa tehtävä yhteistyö liittyy etupäässä pohjavesi, jätehuolto- ja maaperän pilaantumista koskeviin asioihin. Kainuun Pelastuslaitoksen kanssa tehdään yhteistyötä polttonesteiden varastointiin ja jakeluun liittyvien toimintojen valvonnassa sekä onnettomuustilanteissa. Ympäristöterveyshuollon kanssa tehdään valvontayhteistyötä melu- ja savuhaittoihin ja ihmisten terveyteen liittyvissä asioissa.

Kaupungin ympäristönsuojelun edustaja osallistuu Kainuun ELY-keskuksen valvomien, Kajaanissa sijaitsevien kohteiden tarkastuksiin keskimäärin 4-5 kertaa vuodessa. Kohteet ovat lähinnä olleet jätehuoltoon tai energiantuotantoon liittyviä kohteita, joiden toimintaan liittyviä tietoja tarvitaan myös kunnassa.

VALVONTASUUNNITELMAN JA –OHJELMAN TARKISTAMINEN

Valvontasuunnitelma tarkastetaan viiden vuoden välein. Valvontaohjelma päivitetään vuosittain.